

ابر حامی

آگاهی، بهبودی، رشد؛
برای همزیستان سرطان

آموزش‌های عمومی سامانه ابر حامی
www.abrhami.ir

کاتترها و پورت‌ها در درمان سرطان

کاتترها و پورت‌ها در درمان سرطان

افراد مبتلا به سرطان اغلب از طریق تزریق وریدی درمان می‌شوند. اصطلاح پزشکی برای این درمان داخل وریدی (IV) است. تیم درمانی شما می‌تواند از این طریق شیمی‌درمانی، سایر داروها، انتقال خون و مایعات را بدهد. دستگاه‌های پزشکی، به نام کاتتر و پورت، درمان‌های داخل وریدی را آسان‌تر می‌کنند. آنها همچنین می‌توانند نمونه‌گیری خون را برای تیم درمانی، آسان‌تر کنند.

کاتتر و پورت

کاتتر، یک لوله نازک ساخته شده از پلاستیک نرم است که داخل ورید قرار می‌گیرد. تیم درمانی، از کاتتر برای درمان از طریق ورید استفاده می‌کند.

ممکن است بخشی از کاتتر، خارج از بدن بماند، بنابراین به راحتی می‌توان دارو را از طریق کاتتر، تزریق کرد. هنگامی که تحت درمان قرار نمی‌گیرید، کاتتر با گیره یا درپوش، بسته می‌ماند. برخی از کاتترها به 2 یا 3 انتهای جداگانه تقسیم می‌شوند. به آنها، کاتترهای دابل، گفته می‌شود. این نوع کاتتر، این امکان را می‌دهد که بیش از یک درمان را به طور هم‌زمان دریافت کنید.

گاهی اوقات، کاتتر به طور کامل زیر پوست قرار می‌گیرد. در این حالت، به دیسک پلاستیکی یا فلزی کوچکی به نام پورت متصل می‌شود. پورت هم زیر پوست می‌رود. ممکن است یک توده کوچک در کنار محل ورودی ببینید یا احساس کنید. اما نوک کاتتر را نخواهید دید.

انواع کاتترهای مورد استفاده در درمان سرطان کدام‌اند؟

انواع مختلفی از کاتتر وجود دارد. آنها به روش‌های مشابه کار می‌کنند. نوع کاتتر شما به چند عامل بستگی دارد مانند:

- چه مدت به درمان سرطان نیاز دارید
- نوع درمان
- شرایط مراقبت از کاتتر
- هزینه کاتتر و جاگذاری آن

محل و نحوه قراردادن کاتتر در بدن، بستگی به نوع کاتتر دارد. انواع کاتترها عبارت‌اند از:

کاتر وریدی (IV). درمان‌های وریدی، اغلب، از طریق کاتتر با یک سوزن کوچک انجام می‌شوند. این نوع، کاتتر IV یا به سادگی "IV" نامیده می‌شود. پرستار، سوزن را در ساعد یا بالای دست قرار می‌دهد. علاوه بر

شیمی‌درمانی، می‌توانید داروهای دیگری را نیز از این طریق دریافت کنید. برای مثال، ممکن است داروهایی دریافت کنید که به رفع حالت تهوع در اثر شیمی‌درمانی، کمک می‌کنند.

پرستار، معمولاً، هنگامی که درمان روزانه به پایان می‌رسد، کاتتر IV را خارج می‌کند. در هر نوبت درمان، یک IV جدید دریافت می‌کنید. گاهی اوقات اگر کاتتر به طور ایمن در رگ قرار گرفته و دردناک نباشد، می‌تواند دو یا سه روز، در داخل رگ بماند.

کاتتر محیطی - مرکزی (PICC). این کاتتر، پیک‌لاین نیز، نامیده می‌شود. پرستار یا پزشکی که به طور ویژه آموزش دیده، کاتتر را در رگی نزدیک آرنج شما قرار می‌دهد. آنها از بی‌حس‌کننده‌ای موضعی برای بی‌حس کردن پوست و بافت هنگام وارد کردن PICC استفاده می‌کنند. هنگامی که نوک کاتتر در رگ قرار گرفت، چند اینچ دیگر از کاتتر به داخل سیاهرگ می‌رود. این ورود، برای اطمینان از خارج نشدن کاتتر است. بخش انتهایی کاتتر، در خارج از بدن، باقی می‌ماند.

کاتتر وریدی تونلی (Hickman) متخصص مراقبت‌های سلامتی که به طور ویژه آموزش دیده است، این کاتتر را در یک ورید بزرگ زیر استخوان ترقوه قرار می‌دهد. یا ممکن است کاتتر، وارد رگ گردن شود. مانند PICC، نوک کاتتر به داخل ورید می‌رود و چند اینچ از لوله وارد بدن می‌شود. باقیمانده لوله کاتتر، در خارج از بدن روی قفسه سینه یا گردن، باقی می‌ماند. هنگامی که کاتتر وارد می‌شود، بی‌حسی موضعی یا آرام‌بخشی هوشیارانه (conscious sedation) دریافت خواهید کرد.

پورت تزریق قابل کاشت. جراح یا رادیولوژیست، پورت را قرار می‌دهد. این کار معمولاً با بی‌حسی موضعی یا دریافت آرام‌بخش انجام می‌شود. کل کاتتر، زیر پوست قفسه سینه یا بالای بازو می‌رود. برای انجام درمان با پورت، پرستار ممکن است ابتدا پوست را با کرم یا ژل، بی‌حس کند. سپس، پوست را تمیز می‌کند و یک سوزن را در پورت قرار می‌دهد. درمان یا نمونه‌برداری خون، از طریق سوزن انجام می‌شود.

فواید کاتتر برای درمان سرطان چیست؟

کاتتر در بازو یا گردن، می‌تواند هفته‌ها یا ماه‌ها در جای خود باقی بماند. تیم مراقبت از سرطان، می‌تواند از کاتتر برای موارد زیر استفاده کند:

- تعداد دفعاتی را که پرستار یا سایر اعضای تیم، نیاز به فروبردن سوزن در رگ شما برای انجام درمان، یا گرفتن نمونه خون برای آزمایش دارند، کاهش دهد. اگر به تعداد زیادی تزریق نیاز دارید، رگ‌ها آسیب‌دیده یا از تزریق می‌ترسید (تریپانوفوبیا)، کاتتر کمک می‌کند.

- تزریق خون یا بیش از یک درمان را، در یک زمان انجام دهید.
- خطر نشت داروها به خارج از سیاهرگ را کاهش دهید.
- اگر **تعداد پلاکت شما کم** است، از کبودی یا خونریزی خودداری شود.
- برای برنامه‌های درمانی خاص، به‌جای بیمارستان یا کلینیک، می‌توانید بخشی از شیمی‌درمانی را، در خانه دریافت کنید. از این طریق می‌توانید انفوزیون درمانی مداوم، دریافت کنید. در طول این درمان، دارو را از طریق پمپی کوچک و قابل حمل، دریافت می‌کنید.

مزایای پورت برای درمان سرطان چیست؟

پورت‌ها می‌توانند هفته‌ها، ماه‌ها یا سال‌ها در محل باقی بمانند. پورت می‌تواند در موارد زیر استفاده شود:

- تعداد تزریق توسط سوزن را کاهش دهید.
- درمان‌هایی را انجام دهید که بیش از 1 روز طول می‌کشند. سوزن می‌تواند چندین روز در پورت بماند.
- بیش از یک دارو را در یک زمان از طریق درگاه دوتایی دریافت کنید.
- آزمایش خون و شیمی‌درمانی را از طریق همان پورت، انجام دهید.

خطرات استفاده از کاتتر و پورت در طول درمان سرطان

هر نوع کاتتر، می‌تواند عوارض و خطراتی داشته باشد. این خطرات، شامل **عفونت‌های بالقوه**، انسداد و **لخته می‌شود**. مشکلات کمتر رایج عبارتند از پیچ و تاب در کاتتر زیر پوست یا حرکت کاتتر یا پورت.

مدیریت و درمان عوارض جانبی بخش مهمی از درمان کلی سرطان است. این نوع از مراقبت را **مراقبت تسکینی** یا مراقبت حمایتی می‌نامند. با تیم مراقبت از سرطان، در مورد عوارض جانبی که تجربه می‌کنید و راه‌های مدیریت و درمان آنها صحبت کنید. این گفتگو باید شامل نوع علائم یا مشکلاتی باشد که شما یا مراقبتان، باید فوراً گزارش دهید.

چگونه از کاتتر یا پورت خود مراقبت کنم؟

مراقبت خوب از کاتتر یا پورت، خطر بروز مشکلات را کاهش می‌دهد. مراقبت ویژه از بخشی از کاتتر در خارج از پوست و ناحیه اطراف آن، بسیار مهم است.

همچنین باید هر روز کاتتر را با مایع استریل شستشو دهید. این کار، از مسدود شدن کاتتر، جلوگیری می‌کند. پرستار، به شما نشان می‌دهد که چگونه می‌توانید شستشو را انجام دهید. این آموزش، ممکن است در مطب پزشک یا در طی یک ویزیت خانگی، نشان داده شود.

تیم درمانی به شما می‌گوید که چگونه از کاتتر یا پورت خود مراقبت کنید. دستورالعمل‌های رایج عبارت‌اند از:

- همیشه قبل از لمس کاتتر دست‌های خود را بشوید. این به جلوگیری از عفونت کمک می‌کند.
- هنگامی که درپوش بسته است هرگز نوک کاتتر را لمس نکنید.
- دستورالعمل‌های مربوط به تمیز کردن منظم ناحیه و تعویض بانداژ را درحالی‌که کاتتر را در جای خود نگه داشته‌اید، به دقت دنبال کنید.
- هوا را از کاتتر خارج کنید. اطمینان حاصل کنید که قسمت بالایی یا گیره‌ها به جز در طول درمان محکم هستند.
- از ایجاد هرگونه شکستگی یا بریدگی در کاتتر خودداری کنید.
- از رفتن کاتتر به زیر آب جلوگیری کنید.

پورت، زیر پوست شما قرار دارد، بنابراین به مراقبت کمتری نیاز دارد. پس از قراردادن پورت، پوست باید بهبود یابد. از تیم مراقبت از سرطان خود بپرسید چگونه باید از آن منطقه مراقبت شود. گاهی اوقات، پورت برای مدت زمانی طولانی، استفاده نمی‌شود. شستشوی پورت، بنا به تشخیص پرستار، می‌تواند از مسدود شدن آن، جلوگیری کند.

چه زمانی باید با تیم مراقبت از سرطان خود تماس بگیرم؟

اگر:

- ناحیه اطراف کاتتر یا پورت، قرمز، متورم، دردناک، کبود یا گرم می‌شود.
- بازو، در همان سمتی که کاتتر قرار دارد، متورم می‌شود.

- خونریزی زیادی در اطراف کاتتر یا پورت وجود دارد.
- تب
- هرگونه مایعی از کاتتر نشت می‌کند.
- تنگی نفس یا سرگیجه دارید.
- لوله کاتتر خارج از بدن، طولانی‌تر می‌شود.
- شما نمی‌توانید کاتتر یا پورت را با مایع شستشو دهید و به نظر مسدود شده است. هرگز مایع را با فشار وارد کاتتر نکنید.
- شما هرگونه علائم یا مشکلی را تجربه می‌کنید که تیم مراقبت از سرطان، از شما خواسته که فوراً به آنها اطلاع دهید.

کاتترها و پورت‌ها چگونه برداشته می‌شوند؟

- پزشک یا پرستار، در پایان دوره که دیگر به تزریق نیازی نباشد، کاتتر یا پورت شما را خارج می‌کند.
- اگر کاتتر PICC دارید، پزشک یا پرستار به آرامی لوله را می‌کشند تا زمانی که احساس کند، رها شده است. سپس آن را خارج می‌کنند. این روند، معمولاً درد ندارد و معمولاً نیازی به بیهوشی ندارید.
- اگر پورت یا کاتتر گردن یا قفسه سینه دارید، پزشک یا رادیولوژیست، بریدگی کوچکی در پوست ایجاد می‌کند. سپس به آرامی پورت یا کاتتر را خارج می‌کنند. ممکن است به بی‌حسی موضعی یا آرام‌بخش، نیاز داشته باشید.

سؤالاتی که باید از تیم مراقبت از سرطان خود بپرسید

- چرا توصیه می‌کنید کاتتر یا پورت داشته باشم؟
- به چه نوع کاتتر یا پورت نیاز دارم؟
- خطرات این نوع کاتتر یا پورت چیست؟ چه مشکلاتی را باید فوراً به شما اطلاع دهم؟
- در صورت بروز مشکل در کاتتر یا پورت با چه کسی تماس بگیرم؟ بعد از ساعت کاری چگونه؟
- بیمه درمانی من چه بخشی از هزینه قرارداد این کاتتر یا پورت را پوشش می‌دهد؟

- آیا هنگام قراردادن کاتتر یا پورت، درد یا ناراحتی احساس خواهد کرد؟
- قراردادن کاتتر یا پورت چقدر طول می‌کشد؟
- کاتتر یا پورت من، چه مدت در داخل می‌ماند؟
- چگونه باید از کاتتر یا پورت خود مراقبت کنم؟ برای چه مدت؟
- آیا می‌توانم کاتتر یا پورت را ببینم یا احساس کنم؟
- کاتتر یا پورت چگونه بر زندگی روزمره من تأثیر می‌گذارد؟ آیا می‌توانم لباس‌های معمولی بپوشم، حمام کنم، شنا کنم و ورزش کنم؟
- آیا کاتتر یا پورت باعث ایجاد مشکل در پرتودرمانی یا اسکن می‌شود؟